

dokumentach dotyczących odnowy liturgicznej, mianowicie w Konstytucji o Liturgii²² i Instrukcji wydanej przez Komisję liturgiczną²³, wiele uwagi poświęcił ołtarzowi, podkreślając przy tym, że wyraża on wielkość i powagę Boga, jest symbolem Chrystusa, miejscem sprawowania świętych czynności i punktem centralnym każdego zgromadzenia wiernych²⁴.

Częstochowa

Ks. ZENON MOŃKA

Ks. Ryszard Karpiński, Rzym

WŁADZA NAUCZYCIELSKA CHRYSYTA W EWANGELII ŚW. MATEUSZA

Na pierwszy rzut oka może się wydawać dziwnym sam temat niniejszego artykułu. Nie tylko Mateusz mówi nam o Chrystusie Panu jako Nauczycielu i Jego władzy nauczycielskiej. Osoba Chrystusa jako Nauczyciela i Jego nauczanie jest treścią wszystkich ewangelii. Jednak, jeżeli głębiej przeanalizujemy takie terminy w pierwszej ewangelii i u synoptyków jak: *didaskein*, *didascalos*, *rabbei* dojdziemy do przekonania, że dla autora pierwszej ewangelii temat ten jest szczególnej wagi.

Użycie czasownika *didaskein* jest bardzo charakterystyczne w Ewangelii św. Mateusza. Używa on go 14 razy (Marek i Łukasz po 17 razy): raz w cytowanym wierszu ze Starego Testamentu (15, 9), raz w znaczeniu „świeckim” (28, 15), 4 razy w mowach Jezusa (5, 19 — 2 razy, 26, 55; 28, 20), 8 razy w odniesieniu do nauki Jezusa. Autor pierwszej ewangelii używa tego czasownika tam, gdzie jest mowa o Chrystusie jako Nauczycielu (por. Mt 4, 23; 5, 2; 9, 35; 11, 1; 21, 23 — wiersze te nie mają odpowiedników w drugiej ewangelii, albo Marek używa w nich innego czasownika). W myśl tej zasady Mateusz używa tylko 4 razy tego czasownika w miejscach paralelnych z Markiem: Mt 7, 29 = Mk 1, 22; Mt 13, 54 = Mk 6, 2; Mt 22, 16 = Mk 12, 14 i Mt 26, 55 = Mk 14, 18, natomiast unika go tam gdzie u Marka ma on inny sens niż „nauczać” i zastępuje go innym czasownikiem, np.: *lalaïn* = „mówić”: Mt 13, 3 i Mk 4, 2; *deikneïn* = „wskazywać”: Mt 16, 21 i Mk 8, 31; *legeïn* = „powiedzieć”: Mt 17, 22 i Mk 9, 31; Mt 21, 13 i Mk 11, 17; Mt 22, 42 i Mk 12, 35.

Podobnie rzecz się ma z rzeczownikiem *didaskalos*, który znaj-

²³ Por. Instrukcja do należytego wprowadzenia w życie Konstytucji o świętej Liturgii, nr 91: 93.

²⁴ *Wprowadzenie do Liturgii, praca zbiorowa*, Poznań 1967, s. 541—546.

duje się u Mateusza 12 razy (u Marka również 12 razy), ale tylko 4 razy w miejscach paralelnych z Markiem: Mt 19, 16 = Mk 10, 7; Mt 22, 16 = Mk 12, 14; Mt 22, 24 = Mk 12, 19; Mt 26, 18 = Mk 14, 14. Dwa razy Mateusz zastępuje *didaskalos* w tekście Marka przez *Kyrios*: por. Mk 4, 38 i Mt 8, 25; Mk 9, 17 i Mt 17, 15 (por. także Mk 9, 5: *rabbi* i tMt 17, 4: *Kyrie*). Trzy razy brak jest zupełnie w pierwszej Ewangelii wiersza lub perykopy paralelnej, w której Marek używa ten rzeczownik: Mk 5, 35; 9, 38; 12, 32 i wreszcie trzy razy Mateusz opuszcza to wyrażenie z powodów gramatycznych lub redakcyjnych (por. Mk 10, 20, 35 i 13, 1 oraz miejsca paralelne u Mateusza)¹.

Według autora pierwszej Ewangelii Chrystus jest jedynym Nauczycielem, jego uczniowie nie powinni nazywać się nauczycielami, lecz „braćmi” (Mt 23, 8. 10)².

Uczniowie jednak (z wyjątkiem Judasza — Mt 26, 25. 49) nie zwracają się do Chrystusa przez „*didascalos*” lub *rabbi*, w przeciwieństwie do relacji Marka (4, 8; 9, 5. 38; 10, 35; 13, 1) lecz przez *kyrios*³. Faryzeusze i inne osoby, które nie należą do grona uczniów, nazywają Jezusa *didaskalos* według zwyczaju żydowskiego⁴.

Cechą charakterystyczną dla Ewangelii św. Mateusza jest również to, że autor jej łączy świadomie pojęcie nauczania Chrystusa Pana, Jego misji apostołskiej, ze specjalną władzą, autorytetem do nauczania, wyrażonym greckim terminem: *exuzia*.

Exuzia w grece klasycznej oznacza władzę, prawo w sensie podmiotowym, przywilej, wolność działania. W podobnym znaczeniu jest używana *exuzia* w Septuagincie. Tylko w późniejszych księgach, takich jak Daniel i księgi Machabejskie, *exuzia* oznacza władzę królów i Boga.

W Ewangeliah pojęcie to ma dwa znaczenia: polityczne i religijne. Mateusz używa tego terminu 10 razy, Marek — 10, Łukasz — 16. Podczas gdy Łukasz podkreśla obydwa charaktery: polityczny (7, 8; 12, 11; 19, 17; 20, 20; 23, 7 — por. także Dz Ap 5, 4; 9, 14; 26, 10. 12; Rz 13, 1. 2. 3) i religijny, Mateusz mówi tylko o charakterze religijnym i to zawsze w odniesieniu do Chrystusa Pana⁵.

¹ Zob.: W. Trilling, *Das wahre Israel*, München³ 1964, s. 36, n. 86.

² Wiersze te nie mają paralelnych u pozostałych synoptyków. Zob.: M. Meinertz, *Theologie des Neuen Testaments*, t. I, Bonn 1950, s. 174; E. Lohmeyer, W. Schmauch, *Das Evangelium des Matthäus*, Göttingen³ 1962, s. 340n.

³ Mateusz używa *Kyrios* 80 razy, Marek tylko 18 razy.

⁴ Jest rzeczą interesującą porównanie wierszy: Mt 26, 22. 25 i Mk 14, 19; Mt 8, 19. 21 i Łk 9, 57. 59. Zob.: G. Bornkamm, *Enderwartung und Kirche im Matthäusevangelium*, w: *Überlieferung und Auslegung im Matthäusevangelium*, von G. Bornkamm, G. Barth, H. J. Held, Neukirchen⁴ 1965, p. 38.

⁵ Za jednym wyjątkiem, kiedy to mówi o władzy setnika — Mt 8, 9.

Z trzech synoptyków tylko Łukasz mówi o władzy (*exuzia*) szatana: 4, 6 i 22, 53) por. także Dz Ap 26, 18; Ef 2, 2; Kół 1, 13). Mateusz świadomie unika tego.

Po tym wstępie przejdźmy do tekstów u św. Mateusza, w których występuje ten termin *exuzia*. Analiza tych tekstów pozwoli nam lepiej scharakteryzować sens tego pojęcia w pierwszej ewangelii. Wydaje się, że jej autor łączy to pojęcie na pierwszym miejscu z władzą nauczycielską Chrystusa Pana i Apostołów⁶.

I

Pierwszy z tych tekstów Mateusz umiejscawia po Kazaniu na Górze: *I stało się, gdy Jezus dokończył tych słów, zdumiewały się rzesze nad nauką jego. Albowiem uczył ich jako ten, który ma władzę (hos exuzia echon) a nie jako ich uczeni w Piśmie (7, 27n)*⁷.

Marek umieszcza te słowa na początku działalności Jezusa w Galilei, po nauczaniu w Kafarnaum (1, 21—22). Kontekst u Marka mówi również o uzdrowieniu opętanego i zdziwieniu świadków, że to jest jakaś nowa nauka z mocą (*kat'exuzian*) Mk 1, 21—27. U Marka więc pojęcie to odnosi się w pierwszym wypadku do nauki Jezusa, w drugim — do Jego cudów.

Nieco inaczej rzecz się ma u Mateusza, który celowo przytacza ten tekst o zdziwieniu tłumów po Kazaniu na Górze. Kazanie to jest programowe dla całej nauki Chrystusa, jak się wyraża O. Benoît w swoim komentarzu do Biblii Jerozolimskiej. Chrystus jest w nim przedstawiony jako nowy Mojżesz, który daje na górze ludowi Nowego Przymierza nowe Prawo. Typologia Mojżesz — Chrystus, tak wyraźna w pierwszej Ewangelii od samego jej początku — tu wydaje się mieć również swoje potwierdzenie.

Dalej, ten „nowy Mojżesz” przemawia jako mający władzę, powagę, a nie jak żydowscy uczeni w Piśmie. Jego nauczanie różni się od tych ostatnich:

a) co do sposobu: Jezus nie cytuje żadnej powagi innych mistrzów. Jego nauczanie jest z jednej strony personalne: *Słyszeliście, że powiedziano starym:... a oto ja wam powiadam...*⁸. Z drugiej strony Jezus podkreśla wyraźnie, że przemawia jako ktoś, kto

Ale i ten tekst pośrednio mówi nam o władzy Chrystusa. Tak jak setnik ma władzę rozkazywania swoim żołnierzom, tak Chrystus może uzdrowić sługę setnika „na odległość”.

⁶ Pomijamy w tym artykule sens pojęcia *exuzia* jako władzy do odpuszczania grzechów w perykopie Mt 9, 1—8 i par.

⁷ Niektóre kodeksy dodają „i faryzeusze” na końcu wiersza.

⁸ Dla porównania przytoczmy wypowiedź Rabbi Yohanan ben Zakkay (+80), który mówi, że nigdy nie wygłosił zdania, którego nie usłyszałby od swojego Mistrza; Sukka 2, 28a — J. Bonsirven, *Textes rabbiniques des deux premiers siècles chrétiens*, Roma 1955, n. 981.

jest posłany nie po to aby znieść Prawa lub Proroków, lecz aby je wypełnić (Mt 5, 17; por. 6, 14n.).

b) co do przedmiotu: przedmiotem nauczania uczonych w Piśmie była Tora; przedmiotem nauczania Chrystusa jest również Tora, lecz ta „dopełniona”, udoskonalona (5, 17. 18. 21nn). Ta udoskonalona Tora daje prymat czynkom (7, 21—24): *Nie każdy, który mówi Panie, Panie wejdź do Królestwa niebieskiego. Ale ten kto wypełnia wolę Ojca mego, który jest w niebie, ten wejdzie do Królestwa Niebieskiego* (7, 21), ale ostrzega również przed faryzajzmem: *Strzeżcie się, abyście sprawiedliwości waszej nie wykonywali przed ludźmi, aby was widzieli: inaczej nagrody mieć nie będziecie u Ojca waszego, który jest w niebie* (6, 1).

W Pięcioksięgu nie znajdujemy samego wyrażenia *exuzia* na określenie autorytetu Mojżesza przemawiającego. Wydaje się, że jego powaga, z jaką przemawiał do narodu wybranego, była dla tych ludzi czymś tak oczywistym, że zbędnym byłoby jej podkreślanie. Autor księgi Eklezjastyka w rozdz. 45 rozważa historię Mojżesza i Aarona i tak mówi w w. 17, odnoszącym się do Aarona: *Dał mu (Pan Bóg) przez swe polecenie władzę (exuzia) nad testamentem przykazań, aby nauczał Jakuba świadectw i oświecał Izraela w Jego Prawie*.

Również w Midraszu Tanchuma 6, 2 znajduje się wyrażenie na określenie autorytetu Mojżesza do nauczania Prawa⁹.

Można więc śmiało przypuszczać, że Mateusz, piszący swoją ewangelię dla żydów, wykorzystał ten obraz Mojżesza przemawiającego z autorytetem dla swojej koncepcji władzy nauczycielskiej Chrystusa.

II

Drugi tekst, który rzuca nam światło na nasze zagadnienie, znajduje się w tzw. misji dwunastu apostołów, w rozdz. 10 Ewangelii św. Mateusza: *I wezwawszy dwunastu uczniów swoich, dał im moc (exuzia) nad duchami nieczystymi, aby ich wypędzali i uzdrawiali wszelką chorobę i wszelką niemoc* (10, 1).

W kontekście bezpośrednim tego wiersza *exuzia* odnosi się tu tylko do wypędzania złych duchów i leczenia chorych. Jednakże w kontekście całej mowy misyjnej, jest to również władza do nauczania. W wierszu siódmym czytamy bowiem: *A idąc przepowiadajcie (keryssete), mówiąc, że przybliżyło się Królestwo Niebieskie*. To co Marek podaje w stylu kronikarskim: *Oni tedy wyszedłszy nawoływali do czynienia pokuty* (6, 12), Mateusz ujmując w formę nakazu misyjnego, który powtarza jeszcze w wierszu 10, 27: *Co wam mówię w ciemności, opowiadajcie (eipate) na świetle, i co usłyszycie na*

⁹ por. A. Schlatter, *Der Evangelist Matthäus*, Stuttgart⁶ 1963, s. 264n.

ucho, głoście (kerydzate) na dachach. Daje więc Chrystus swoim apostołom władzę do nauczania, władzę, mocą której sam nauczał i na potwierdzenie której sam czynił cuda. Teraz oni mają czynić podobnie.

Na taką interpretację pojęcia *exuzia* w tym kontekście wskazuje również wczesna tradycja kościelna. W liście Barnaby z pierwszej połowy II w. czytamy o Jezusie, który dał władzę (*exuzian*) nad ewangelią Dwunastu na świadectwo dla dwunastu pokoleń Izraela (8, 3).

Chrystus — Nauczyciel, przemawiający z mocą specjalną, której nie można porównywać z powagą uczonych w Piśmie, udziela więc tej mocy swoim apostołom w momencie posyłania ich na misję.

Przedmiotem nauk głoszonych przez Dwunastu ma być przybliżanie się Królestwa Niebieskiego, a więc ten sam temat, który głosił św. Jan Chrzciciel (Mk 3, 2) i sam Chrystus (Mt 4, 17). Temat ten ma miejsce uprzywilejowane na kartach ewangelii św. Mateusza, bo występuje aż 51 razy¹⁰. Cała pierwsza ewangelia jest skomponowana jako dramat, którego akcja toczy się wokół przyjścia Królestwa niebieskiego¹¹.

Misja Dwunastu jest ograniczona do narodu izraelskiego: *Tych Dwunastu wysłał Jezus rozkazując im i mówiąc: Na drogę pogan nie zachodźcie i do miast samarytańskich nie wstępujcie. Ale raczej idźcie do owiec, które poginęły z domu Izraela* (Mt 10, 5—6). Oczywiście nie można z tego wiersza wyciągać dowodu przeciwko uniwersalizmowi w pierwszej ewangelii. Musimy sobie uświadomić, że autor tej ewangelii pisał dla żydów, którzy dobrze znali prorocтва mesjańskie z Izajasza, mówiące o tym, że Mesjasz będzie przede wszystkim Mesjaszem narodu wybranego, ale także i Mesjaszem wszystkich narodów (por. Iz 2, 2nn; 49, 6n). Mateusz daje liczne dowody uniwersalizmu w swojej ewangelii (np. 2, 1—12; 5, 14; 13, 18), nawet w samej mowie misyjnej, skierowanej do Dwunastu: *Z mego powodu przed rządców i królów wodzeni będziecie na świadectwo im i poganom* (10, 18).

III

Niejako ukoronowaniem tej idei uniwersalizmu w pierwszej ewangelii jest rozkaz Chrystusa Zmartwychwstałego, zanotowany w ostatniej perykopie: *Idąc więc nauczajcie wszystkie narody...* (28, 19). U podstaw tego nakazu leży „wszelka władza” — *pasa exuzia*

¹⁰ Por. 14 razy u Marka i 34 razy u Łukasza.

¹¹ Por. P. Benoit, *Introduction aux évangiles synoptiques, Bible de Jérusalem*, Paris 1961, s. 1287; L. Algisi, *Il Vangelo di S. Matteo, Introduzione alla Bibbia, a cura del P. L. Moraldi, P. St. Lyonnet, t. IV, I Vangeli*, Torino 1962, s. 205.

Chrystusa Zmartwychwstałego: *Dana mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi* (28, 18b).

Wiersz ten nie ma również paralelnych u innych synoptyków. Wiele już napisano na temat tego wiersza i całej perykopy końcowej pierwszej ewangelii. Do dzisiaj toczy się dyskusja wśród egzegetów co do autentyczności tej perykopy, a zwłaszcza formuły trynitarnej chrztu: czy wyszła ona spod pióra autora pierwszej ewangelii, czy też jest śladem późniejszej katechezy.

Przeciwno autentyczności tej formuły chrztu przemawia fakt, że nie jest ona wzmiankowana w żadnym innym miejscu Nowego Testamentu. Ponadto Dzieje Apostolskie i św. Paweł mówią dość często o chrzcie w „imię Jezusa Chrystusa” albo „w imię Pana Jezusa” (por. Dz Ap 2, 38; 8, 12. 16; 10, 48; 19, 5; 1 K 1, 13; 6, 11; Gal 3, 27; Rz 6, 3; zob. także Ef 4, 5).

Za autentycznością tej formuły jest świadectwo wszystkich ważniejszych kodeksów tak majuskułów jak i minuskułów. Znajduje się ona także w Didache 7, 1. 3 (obok formuły krótszej „w imię Pana” 9, 5). Euzebiusz opuszcza często formułę dłuższą, tzn. trynitarą, w miejscach gdzie nie zajmuje się bezpośrednio nakazem chrztu i zastępuje ją formułą „w imię moje”. Cytuje natomiast formułę trynitarą tam, gdzie mówi wyraźnie o nakazie chrztu¹².

Nas jednak obchodzi tutaj przede wszystkim to wyrażenie *paza exuzia*. Otóż wydaje się, że centrum tej perykopy stanowi nakaz misyjny: *Idąc więc nauczajcie wszystkie narody...* (w. 19). Wstępem do tego nakazu jest wiersz mówiący o „wszelkiej władzy”, a zakończeniem obietnica asystencji: *A oto ja jestem z wami po wszystkie dni, aż do skończenia świata* (w. 20b)¹³.

Tak część główna, jak i zakończenie są ściśle związane w tekście greckim ze wstępem mówiącym o „wszelkiej władzy” za pomocą spójników *un* = więc i *kai idu* = a to i niejako z niego wypływają. Szczegółowa analiza wszystkich czasowników, zawartych w tej perykopie, wskazuje na ich charakter misyjny:

poreuthentes — „idąc”
matheteuzate — „nauczajcie”
baptidzontes — „chrząc”
didaskontes — „ucząc”
terein — „zachowywać”
enteilamen — „przykazałem”.

Na szczególną uwagę zasługuje czasownik w trybie rozkazującym *matheteuzate* ze względu na swoje znaczenie i ze względu na to, że wszystkie następujące czasowniki są temu podporządkowane. W języku

¹² Por.: F. H. Chase, *The Lord's Command to Baptise*, JTS 6 (1904—5) 481—521; G. Ongaro, *L'autenticità e integrità del coma trinitario in Mt 28, 19, Bib 19* (1938) 267—279.

¹³ Por.: W. Trilling, *dz. cyt.*, s. 45—49.

polskim tłumaczy ten czasownik przez „nauczajcie”. Tekst grecki mówi nam coś więcej: „czyńcie” lub raczej „zyskujcie sobie uczniów” — „facite discipulos”, „faites des disciples”, jak to tłumaczy O. Benoit w Biblii Jerozolimskiej. Czasownik ten jest bardzo rzadki w Piśmie św., bo występuje zaledwie dwa razy u Mateusza: 13, 52 i 27, 57 oraz w Dz 14, 21, gdzie jest mowa o „pozyskaniu wielu uczniów przez Pawła i Barnabę w Derbe.

Na podstawie analizy wierszy, w których czasownik ten jest użyty w pierwszej ewangelii, możemy dojść do ustalenia pojęcia „ucznia” u Mateusza. A więc uczeń to ten, który jest „pouczony, biegły (*matheteutheis*) w nauce o Królestwie Niebieskim (Mt 13, 52), który oczekuje tego Królestwa (Mt 27, 57)¹⁴.

W. Trilling¹⁵ daje jeszcze inne określenie pojęcia „ucznia” w pierwszej ewangelii na podstawie porównania perykopy o matce i braciach Jezusa w redakcji Mateusza (12, 46—50) i Marka (3, 31—35). Tam, gdzie Marek mówi o tym, że Jezus, spojrzawszy na tłumy ludzi, które były wokół niego rzekł: *Oto matka moja i bracia moi* (3, 34), Mateusz notuje: *I wyciągnąwszy rękę ku uczniom swoim, powiedział: Oto matka moja i bracia moi* (12, 48). Nie trudno zauważyć, że Mateusz wstawia na miejsce tłumów ludzi uczniów Chrystusa. Uczeń w jego pojęciu to ten, który żyje w ścisłym związku z Chrystusem przez to, że wypełnia „wolę Ojca, który jest w niebie” (Mt 12, 50).

Apostołowie otrzymują więc nakaz od swojego Mistrza — Nauczyciela doprowadzenia ludzi ze wszystkich narodów do ścisłego kontaktu, do zjednoczenia z Chrystusem. To zjednoczenie ma nastąpić poprzez chrzest i nauczanie zachowywania tego wszystkiego, co Chrystus przykazał podczas swojego ziemskiego życia. Tutaj znowu Jezus jako nowy Mojżesz domaga się zachowania przykazań (por. Mt 15, 4; 19, 7. 17).

Misja apostołów ma być przedłużeniem misji Chrystusa — tak jak On nauczał jako „władzę mający”, tak mają to teraz czynić oni. W tym celu jest im zapewniona asystencja samego Chrystusa: *A oto ja jestem z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata* (Mt 28, 20b).

IV

Nie trudno jest określić pochodzenie władzy nauczycielskiej Chrystusa Pana. Tu znowu Mateusz daje nam ku temu wyraźne wska-

¹⁴ Wyrażenie to odnosi się do Józefa z Arymatei i jest wzięte z ewangelii mówi, że Józef stał się także uczniem Jezusa. Widocznie oba te wyrażenia były dla niego równoznaczne.

¹⁵ *Das wahre Israel*, dz. cyt., s. 29s.

¹⁶ Św. Paweł sprecyzuje to wyraźniej, mówiąc, że Bóg przez zmartwychwstanie uczynił Chrystusa „Panem” — por. Dz 2, 32—36; 5, 21; 10, 42; 13, 33; Rz 14, 9; Flp 2, 9—11 itd.

zówki. Wyrażenie *dana mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi* wyraźnie wskazuje na boski charakter tej władzy. Przypomina nam ono zresztą inny wiersz z Mt 11, 27: *Wszystko dane mi jest od Ojca mego*.

Mateusz nie mówi nam kiedy Chrystus otrzymał władzę do nauczania od swojego Ojca¹⁶.

Należy zauważyć związek pomiędzy władzą nauczycielską — w pojęciu Mateusza a czasownikiem *didonai*: 10, 1; 21, 23 i 28, 18. Związek ten wskazuje wyraźnie na boski charakter władzy nauczycielskiej Chrystusa.

Potwierdzeniem tego rozumowania jest perykopa, która w sposób specjalny omawia pochodzenie tej władzy Chrystusa, a mianowicie: po wypędzeniu przekupniów ze świątyni, nazajutrz przedniejsi kapłani, uczeni w Piśmie i starsi zapytują Jezusa: *Jaką mocą to czynisz i kto dał ci taką władzę (exuzian)* abyś to uczynił (Mt 21, 23; Mk 11, 28; Łk 20, 2). Jest jednak ciekawe, że według Marka pytający zbliżają się z tym zapytaniem do Jezusa przechadzającego się po świątyni, natomiast według Mateusza pytanie to jest skierowane do Jezusa nauczającego.

Podczas gdy u Marka pytanie to można odnosić do oczyszczenia świątyni z przekupniów, do tryumfalnego wjazdu Chrystusa, do Jego nauczania a nawet do całej Jego działalności publicznej (i tak faktycznie egzegeci je odnoszą), u Mateusza chodzi raczej, jak wynika to z bezpośredniego kontekstu, o nauczanie.

Odpowiedź Jezusa, choć nie jest bezpośrednia, jest prosta i zrozumiała. Tak jak chrzest Janowy pochodził z nieba, tak też i jego władza nauczycielska — *exuzia* jest boskiego pochodzenia.

Reasumując, możemy stwierdzić, że autor pierwszej ewangelii ma specjalne pojęcie władzy nauczycielskiej Chrystusa. Wszyscy prawie mówią o tej władzy w ewangelii: sam Chrystus (Mt 28, 18; 21, 24. 27), ewangelista (10, 1), rzesze ludu (7,29) i przeciwnicy Jezusa (21, 23).

Mocą tej władzy Jezus przemawia do rzesz (7, 28n) i posyła swoich uczniów aby kontynuowali Jego misję tak względem narodu wybranego (10, 1. 7) jak i wszystkich narodów (28, 18n). Mateusz wskazuje wyraźnie na boski charakter tej władzy (28, 18; 21, 23—27) i chyba dlatego unika przypisywania pojęcia *exuzia* szatanowi.

Rzym

Ks. RYSZARD KARPPIŃSKI